

II Konferencja Naukowo-Techniczna „Błękitny San”

Roman DEPOWSKI
POLSKI ZWIĄZEK WĘDKARSKI
OKRĘG W RZESZOWIE

WĘDKARSTWO – JAKO JEDEN Z WAŻNYCH ELEMENTÓW SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I EKOLOGICZNYCH

„Ludzie zajmujący się wędkowaniem mogą się bardzo różnić: są wśród nich pracujący z łopatą w rękę i wprawieni w obsłudze mikroskopu elektronowego. Zaczynają wędkować, kiedy są tak młodzi, że z trudem mogą utrzymać kij w rękę i kończą, gdy są tak starzy, że ta sama trudność ich spotyka...” Harlow B. Mills (tłum. A. Wołos 2003).

Wędkarstwo rekreacyjne jest jedną z bardzo niewielu czynności, które są prowadzone w ten sposób, jak tysiące lat temu, kiedy człowiek żył w harmonii z naturą. Tak wtedy, jak i teraz niezbędna była wędka, haczyk i linka. Fizyczny i psychiczny wypoczynek jaki miliony ludzi znajdują w wędkarstwie jest wartością samą w sobie. Korzystny efekt prawdziwego wypoczynku na łonie natury trudno przecenić. Ponadto wędkarze przyczyniają się do zachowania w naturalnym stanie środowiska wodnego, zarówno bezpośrednio przez zaangażowanie się w ochronę i rewitalizację jezior i rzek, jak też pośrednio poprzez opłaty licencyjne (które zapewniają ekonomiczną korzyść w utrzymywaniu zasobów wodnych jako siedliska dla fauny i flory wodnej).

W wielu krajach, między innymi w Stanach Zjednoczonych wędkarstwo rekreacyjne jest już w pełni uznane jako istotny element społeczny, ekonomiczny i ekologiczny. Liczebność wędkarzy amerykańskich ustalono na około 50 milionów. W USA więcej ludzi wędkuje niż gra w golfa i tenisa łącznie. Instytucje rządowe USA i Australii zlecają wiele badań w zakresie rybactwa rekreacyjnego. W Europie brakuje nam czasem najbardziej podstawowych danych, jak na przykład, liczba wędkarzy. Dlatego Związek Wędkarzy Europejskich przedsięwziął inicjatywę analizy i oceny, przynajmniej kilku wiarygodnych i porównywalnych podstawowych danych dotyczących wędkarstwa w Europie. (Kohl 2002)

Badania objęły 9 krajów. Oszacowano, że w krajach tych wędkarstwo uprawia 7,9 miliona osób. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli I.

Tabela I. Liczba wędkarzy w wybranych krajach Europy (za Kohl 2002).

Kraj	Liczba osób uprawiających wędkarstwo
Dania	543 000
Finlandia	1 674 000
Islandia	65 000
Norwegia	1 773 000
Szwecja	2 518 000
Austria	410 000
Szwajcaria	350 000
Węgry	325 000
Bawaria	250 000

W naszym kraju wędkarstwo uprawia aktywnie i w miarę systematycznie około 1,5 miliona osób, w tym 600 tys. członków Polskiego Związku Wędkarskiego, skupionych w 2700 kołach objętych działaniem 47 okręgów, posiadających osobowość prawną. Zdaniem specjalistów, wędkarze w Polsce odławiają rocznie 40-50 tys. ton ryb o wartości około 220 mln zł (w tym PZW 17 mln zł). Ze środków pochodzących ze składek wędkarskich na ochronę wód wydawane jest rocznie 8 mln zł. (w tym PZW 7,3 mln zł) (Wołos 2003).

O znaczeniu wędkarstwa i jego otoczenia społecznego oraz gospodarczego świadczy także to, iż co roku na udział w wędkarskich imprezach i zawodach wędkarskich dla ponad 440 tys. osób wydatkowane jest 30 mln zł. Wartość produkcji sprzętu wędkarskiego oraz handlu i usług w sferze wędkarstwa szacuje się na około 300 mln zł. Jeśli do tego dodać wartość sprzedaży prasy wędkarskiej (2 mln zł) oraz ogólne koszty własne przeznaczone przez wędkarzy na rzecz infrastruktury związanej z funkcjonowaniem wędkarstwa, które szacuje się na ponad 450 mln zł, to można przyjąć, iż całkowita wartość ekonomiczna wędkarstwa w Polsce wynosi 1.125 mld zł!

Jednocześnie liczbę ludzi zatrudnionych na stanowiskach pracy, które mają bezpośredni związek z wędkarstwem szacuje się na 15 tysięcy osób (Wołos 2003).

Dla porównania w USA wędkuje około 16 % ludności, a całkowity wkład wędkarstwa do dochodu narodowego USA szacuje się na 116 mld dolarów. W Niemczech wkład ten szacuje się na 1,2 mld euro, zaś w Anglii i Walii na 2,5 mld funtów (Wołos 2003).

W 2004 roku obchodzono 125 Lat Zorganizowanego Wędkarstwa Polskiego. Natomiast w 2005 roku Polski Związek Wędkarski jako jedna z największych organizacji wędkarskich obchodzi 55-lecie swojego powstania. Tak więc zorganizowane wędkarstwo Polskie ma swoją historię i na trwale ugruntowało się w społeczeństwie.

W świecie coraz wyraźniej widoczna jest zmiana w traktowaniu wędkarstwa (rybactwa rekreacyjnego) nie tylko jako pożytecznego hobby, ale także jako wiodącej dziedziny rybactwa śródlądowego, a często również i morskiego, generującej znaczące wartości społeczno-ekonomiczne. Wskazuje to na pilną potrzebę przyjęcia w Polsce nowych uregulowań prawnych w tej dziedzinie polityki ekologicznej państwa zgodnych z przyjętymi przez Polskę międzynarodowymi konwencjami i dyrektywami Unii Europejskiej w sferze korzystania ze środowiska wodnego.

Jednolite i konsekwentnie stosowane zasady polityki państwa wobec rybactwa zarówno zawodowego, jak i amatorskiego mogą tworzyć skuteczne podstawy stabilnego rozwoju tak dla rybaków, jak i dla wędkarzy, zapewnić racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych środowiska wodnego, rozwój akwakultury i turystyki. Brak takiej polityki ogranicza, a nawet przekreśla możliwości wykorzystania walorów wędkarstwa dla gospodarki narodowej i osłabia pozytywne oddziaływanie wędkarstwa (rybactwa rekreacyjnego) na ekosystemy wodne. Państwo przyjazne przyrodzie, które troszczy się o jej zasoby z myślą o potrzebach przyszłych pokoleń Polaków, docenia funkcje ochronne i środowiskowo twórcze wędkarstwa.

Niestety w Polsce znaczenie rybactwa śródlądowego, w tym szczególnie rekreacyjnego (wędkarstwa) i jego rola socjo-ekonomiczna oraz środowiskowa nie są w pełni doceniane. Tymczasem według danych z 2003 r. tylko sam Polski Związek Wędkarski gospodaruje ponad 210 tys. ha wód. W stosunku do całego arealu wód śródlądowych w kraju, w administrowaniu PZW jest około 36 % ich powierzchni, przy tym PZW użytkuje około 66 % całej powierzchni wód płynących (rzek), 88 % powierzchni zbiorników zaporowych i 21 % ogólnej powierzchni jezior (Zarząd Główny PZW 2003).

Na terenie województwa podkarpackiego w czterech Okręgach PZW zrzeszonych jest blisko 30 tys. wędkarzy. Atrakcyjność wód regionu w tym rzeki San powoduje wzrost zainteresowania aktywną rekreacją ze strony wędkarzy z całego kraju. Aktywna ochrona przyrody i środowiska wodnego w połączeniu z programem restytucji cennych gatunków ryb w tym wędrownych jak certa, łosoś i troć wędrowna jeszcze bardziej uatrakcyjni ten region, co decydować będzie w przyszłości o dalszym wzroście znaczenia rybactwa rekreacyjnego. Rozwój wędkarstwa może mieć wpływ na tworzenie nowych pensjonatów i zwiększanie

liczby gospodarstw agroturystycznych, zwłaszcza położonych w pobliżu potencjalnych łowisk. Pozytywnym przykładem w sensie podniesienia atrakcyjności do wędkowania wód jest utworzenie przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Krośnie łowiska licencyjnego (o zaostrożonych przepisach ochrony ryb) na odcinku rzeki San od m. Zwierzyń do ujścia rzeki Hoczewka.

Zmianom uległy zasady, na których prowadzona jest gospodarka rybacka w wodach płynących. Przestały obowiązywać decyzje pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich. Obecnie na podstawie ustawy Prawo Wodne obwody rybackie użytkowane są na podstawie umów dzierżawnych zawieranych pomiędzy użytkownikiem, a właściwym terytorialnie Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej. Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 1999 Nr 66, poz. 750, z późn. zm.) Dyrektor RZGW w Krakowie wydał Rozporządzenie Nr 12/2004 z dnia 12 lutego 2004 r. ustanawiając obwody rybackie dla regionu wodnego Górna Wisła, w którego skład wchodzi rzeka San. Rzeka San została podzielona na 11 obwodów rybackich. Obecnie w 10 udostępnionych obwodach gospodaruje czterech użytkowników rybackich. Są to Okręgi Polskiego Związku Wędkarskiego z Siedzibą w: Krośnie, Przemyślu, Rzeszowie i Tarnobrzegu. Polski Związek Wędkarski jest organizacją społeczną, która jest rybacko-wędkarskim użytkownikiem wód płynących i od ponad pięćdziesięciu pięciu lat gospodaruje na tych wodach.

Przyjęty na podstawie opracowanych operatów rybackich dla obwodów rybackich sposób gospodarowania w wodach rzeki San wiąże się z dużymi nakładami finansowymi zadeklarowanymi przez użytkowników na zarybienia, które winny zagwarantować odbudowę i utrzymanie populacji wielu gatunków ryb. Wysokie koszty zarybienia są następstwem niekorzystnych przekształceń w środowisku wodnym rzeki spowodowane działalnością człowieka. Dla zrekompensowania braku dostatecznych warunków do rozrodu konieczne jest wprowadzanie większej ilości narybku ryb wyhodowanych w sztucznych warunkach.

Roczna kwota na zarybienia dla obwodów rybackich Sanu w 2005 roku wynosi łącznie **687.460,80 zł**. Ponadto dodatkowo prowadzone są zarybienia związane z programem restytucji ryb wędrownych, które są finansowane ze środków z budżetu państwa. Biorąc pod uwagę fakt, że zobowiązania dzierżawców obwodów rybackich rzeki San obejmują okres dwunastoletni kwota na zarybienia wyniesie **8.682.729,60 zł**. Należy podkreślić, że prowadzona gospodarka rybacka w wodach rzeki San wymaga wielu dodatkowych nakładów związanych między innymi z zarybieniem, ochroną wód i badaniami ichtiofaunistycznymi wydatki z tym związane przekroczą więc w omawianym okresie kwotę **10.200.000,00 zł**.

Aktualnie brak opracowania sposobu zagospodarowania dorzeczy. Powoduje to, że w wielu przypadkach niweczone są wysiłki użytkowników rybackich (Okręgów PZW), którzy starają się odbudować rybostan rzeki. Zagrożenie to jest poważnym problemem absorbującym w znacznym stopniu siły i środki Polskiego Związku Wędkarskiego. Dzięki wysiłkom, pracy społecznej, która jest podstawą działalności oraz nakładem środków finansowych pochodzących ze składek członków realizowane są zadania Statutowe PZW, mające charakter działalności publicznej.

Związek umożliwiając członkom uprawianie wędkarstwa nie ustaje w działaniach zmierzających do poprawy stanu ekosystemów wodnych i zachowania różnorodności biologicznej. Pomimo występujących na przestrzeni lat bardzo negatywnych zmian w środowisku naturalnym mających wpływ na stan ichtiofauny naszych wód, Polski Związek Wędkarski przyczynił się do zachowania wielu jej cennych gatunków. Z pośród bardzo szerokiej działalności należy wymienić współpracę z wybitnymi przedstawicielami świata nauki i wykorzystywanie bogatych doświadczeń i osiągnięć biologów, hydrobiologów i ichtiologów. Utworzona została Rada Naukowa dorzecza Sanu, Wisłoka i Wisłoki. Z inicjatywy Okręgu PZW w Rzeszowie poczynając od 2002 roku zostały zorganizowane trzy konferencje naukowe cyklu tematycznego związanego z ochroną i gospodarowaniem ekosystemami wodnymi dorzecza górnej Wisły. Okręg uczestniczył w opracowaniu wydawnictwa „Restytucja ryb wędrownych a drożność polskich rzek” i był inicjatorem opracowania założeń do wojewódzkiego programu ochrony i rozwoju zasobów wodnych z założeniem wykorzystania sektorowego programu operacyjnego FIFG (rybołówstwo i przetwórstwo na lata 2004 do 2006 i 2007 do 2014). Już od pięciu lat na terenie obecnego woj. podkarpackiego i małopolskiego prowadzone są prace związane z restytucją ryb dwuśrodowiskowych /wędrownych/ takich jak: łosoś i troć wędrowna. Natomiast w 2004 roku rozpoczęte zostały działania związane z restytucją certy. Zarybienia są prowadzone rybami wyhodowanymi między innymi w ośrodkach zarybieniowych PZW.

Bardzo poważnym zagrożeniem dla zachowania wielu gatunków ryb rzecznych i realizacji programu restytucji ryb wędrownych jest budowa wszelkiego rodzaju budowli wodnych, regulacje koryt rzecznych oraz budowa elektrowni wodnych.

Zachowanie walorów przyrodniczych doliny Sanu w tym dobrego stanu ekologicznego wód, wysokości nakładów użytkowników rybackich na zagospodarowanie wód oraz całość dochodów, jakie generuje wędkarstwo należy zdecydowanie przeciwstawić partykularnym interesom podmiotów, których działalność przyczynia się do dalszej degradacji rzek. Działania związane z zabudową hydrotechniczną rzek (przegradzanie,

budowa elektrowni wodnych, regulacja koryta), uniemożliwiają zachowania ich dobrego stanu ekologicznego. Stoją w związku z tym w sprzeczności z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z 2004 r.), a także obowiązkiem prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej określonego ustawą z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. Nr 21 z 1985 r., poz. 91, Dz. U. Nr 66, poz. 750 z 1999 r. wraz z późniejszymi zmianami) oraz ustawą Prawo wodne (Dz. U. nr 115, poz. 1229 z 2001 r.). Ta ostatnia artykułem 196, precyzuje definicję racjonalnej gospodarki rybackiej: *„Racjonalna gospodarka rybacka polega na wykorzystywaniu produkcyjnych możliwości wód, zgodnie z operatem rybackim, w sposób nie naruszający interesów uprawnionych do rybactwa w tym samym dorzeczu, z zachowaniem zasobów ryb w równowadze biologicznej i na poziomie umożliwiającym gospodarcze korzystanie z nich przyszłym uprawnionym do rybactwa”*.

Stoją również w sprzeczności z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627 z 2001 r.). Warto przytoczyć treść artykułu 6, pkt. 1 tej ostatniej ustawy: *„Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu.”*

Zasadniczy cel ustawy zgodny jest z przyjętą jako obowiązujący kierunek polityki ekologicznej państwa zasadą trwałego rozwoju (uchwała Sejmu z 10. 05. 1991 r. - M.P. nr 18, poz. 118; uchwała Senatu z 4. 11. 1994 r. - M.P. nr 59, poz. 510; ustawa z 7. 07. 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym - Dz. U. nr 89, poz. 415), która reguluje stosunek człowieka do środowiska naturalnego w procesach korzystania ze środowiska. Oznacza ona rozwój, lecz równocześnie zapewnia trwałość funkcji ekologicznych. Zachowanie zasobów środowiska wymaga więc takiego gospodarowania, by zużywanie odnawialnych zasobów nie przekraczało możliwości ich regeneracji. Zadania i powinności w zakresie ochrony przyrody, określone obowiązującymi aktami prawnymi oraz kierunkiem polityki ekologicznej państwa, wspierane są również zobowiązaniami, jakie przyjęła na siebie Polska w następstwie ratyfikowania międzynarodowych konwencji ochrony przyrody. W odniesieniu do ekosystemów rzecznych, spośród nich nabierają szczególnego znaczenia.

1. Konwencja o ochronie gatunków wędrownych dzikich zwierząt (tzw. Konwencja Bońska) - ratyfikowana w 1995 r.
2. Konwencja o ochronie europejskich gatunków zwierząt i roślin oraz ich siedlisk naturalnych (tzw. Konwencja Berneńska) - ratyfikowana w 1995 r.
3. Konwencja o różnorodności biologicznej (tzw. Konwencja z Rio de Janeiro) - ratyfikowana w 1995 r.

W odniesieniu do ryb wędrownych bardzo ważne znaczenie posiadają zalecenia Unii Europejskiej o nie przegradzaniu tras wędrówek ryb dwuśrodowiskowych, a ściśle zalecenie HELCOM 19/2 przyjętym 26 marca 1998 r. W zaleceniu tym stwierdza się, że mając na uwadze art. 13 § b Konwencji Helsińskiej - Ochrona i poprawa populacji dzikiego łososia (*Salmo salar* L.) w obszarze morza Bałtyckiego. W dalszej części tego tekstu zaleca się rządów państw - stron Konwencji Helsińskiej (w tym Polsce) aby:

- a) podjęły wszelkie niezbędne wykonalne środki w celu poprawy warunków środowiska w obecnych i potencjalnych rzekach łososiowych, aby ułatwić przyszłą naturalną reprodukcję łososia. Takimi środkami mogą być: poprawa ilości i jakości wody, odtworzenie miejsc wychowu, usunięcie stworzonych przez człowieka mechanicznych przeszkód lub zastosowanie innych środków ułatwiających migracje łososia,
- b) nie budowały żadnych nowych stałych lub tymczasowych przeszkód mechanicznych, które mogą uniemożliwić migracje ryb w rzekach łososiowych.

Obowiązujące krajowe i ratyfikowane międzynarodowe przepisy ochrony przyrodniczych wartości środowiska naturalnego, uzupełniają i nadają zupełnie inną rangę prawną postanowieniom ustawy prawo wodne, która art. 63, pkt. 1 i 2, nakłada **obowiązek zachowania dobrego stanu ekologicznego wód i charakterystycznych dla nich biocenozy** oraz wykonania urządzeń umożliwiających migrację ryb przez budowle piętrzące o ile jest to uzasadnione lokalnymi warunkami środowiska. Priorytetowego znaczenia nabiera zatem udrażnianie rzek (budowa przepławek) oraz ochrona przed zabudową rzek najważniejszych dla migracji i tarła ryb wędrownych. Wymaga to rozstrzygnięć na poziomie ustawy, bowiem tylko wówczas możliwe będzie skuteczne chronienie ich przed zabudową, co równoznaczne jest skutecznej ochronie ryb wędrownych (Wiśniewolski W., Augustyn L., Bartel R., Depowski R., Dębowski P., Klich M., Kolman R., Witkowski A. 2004). Taką ustawową ochroną objąć należy rzekę San. Umożliwi to przywrócenie jej naturalnych walorów przyrodniczych, rozwój wędkarstwa oraz turystyki.

Literatura:

1. Kohl F. 2002. Socjo-ekonomiczne wartości połowu rekreacyjnego EAA Europa środkowa i północna.
2. Wołos A. 2003. Znaczenie Wędkarstwa w Polsce opracowanie na zlecenie ZG PZW – na potrzeby PZW oraz Związku Wędkarzy Europejskich (EAA), SPW "Edycja", Olsztyn.
3. Zarząd Główny PZW 2003. Raport w sprawie stanu, perspektyw i zagrożeń wędkarstwa (rybactwa rekreacyjnego) w Polsce.
4. Wiśniewolski W., Augustyn L., Bartel R., Depowski R., Dębowski P., Klich M., Kolman R., Witkowski A. 2004. Restytucja ryb wędrownych a drożność polskich rzek. Opracowanie powstało w ramach projektu „Conservation and restoration of river valleys in Poland using EU Accession Instruments” finansowanego ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych Królestwa Norwegii oraz WWF.